

בעזרת

מיום עמוקים עצה בלב איש ואיש תבנה יד אלה
סטריקור

עצה והתבונה

דברי תורה
מכ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה
'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת בראשית תשפ"ד

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

קובץ ע"ו

ערש"ק
פרשת בראשית
תשפ"ד

לתרומות והנצחות:
052-7620204

לקבלת הגליון באימייל:
a609200101002@gmail.com

רחוב דוד 32 ירושלים

ניתן להאזין לשיעורי
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי
במערכת 'קול סטריקוב'
מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין
לאחר השיעור
בקו שיעורי כ"ק מרן אדמו"ר
שליט"א ב'קול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

נדבת
הרה"ג ר' מנחם מנדל
חסידה שליט"א
לע"נ אביו
הרה"ח
ר' חיים דוד ז"ל
חסידה
בהרה"ח
ר' זלמן משה ז"ל
נלב"ע
ב' חשוון תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת
הרב צבי רבר שליט"א
לרגל שמחת אירוסו בתו
למז"ט ובשעתו"מ
ולע"נ אמו
האשה החשובה
מרת דליה רבר ע"ה
בת ר' אברהם בליטשטיין ז"ל
אלמנת הרה"ח ר' יוסף רבר ז"ל
נלב"ע בשב"ק
ד' חשוון תשפ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

לזכר עולם
יהיה צדיק
כ"ק מרן אדמו"ר
הרה"ק רבי
יעקב יצחק דן
הי"ד זי"ע
בן כ"ק מרן אדמו"ר
הרה"ק רבי
אלימלך מנחם מנדל
זי"ע
ד' חשוון תש"ד
זכותו יגן עלינו
ועל כל ישראל

נדבת
הרה"ח ר' אהרן
רבינוביץ שליט"א
לע"נ אביו
הגה"ח
ר' יהודה לייב זצ"ל
רבינוביץ
בן הרה"ח
ר' חיים מאיר דוד זצ"ל
תלמיד הגה"ק מטשעביץ
ובעמח"ס כרם המד
נלב"ע כ"ט תשרי תשס"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

 בראשית

ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש
אתו כי בו שבת מכל מלאכתו
אשר ברא אלקים לעשות (ב, ג).

הנה מחמת שציוס השבת שבת ח"ל מכל
מלאכתו, נקבעה השבת כ"זכר
למעשה צראשית" (תפילת שבת; קידוש
לשבת), ותכליתה לחזק ולהשריש האמונה
שהקב"ה הוא צורא כל העולמות
ומנהיגם (וכן נאמר (שמות כ, ח"ה) "זכור
את יום השבת לקדשו, וגו', כי ששת ימים
עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים
ואת כל אשר צם וינח ציוס השביעי", וכן
כתיב (שם לא, טז-יז) "ושמרו בני ישראל את
השבת לעשות את השבת לדרתם צרית
עולם, ציני וצין צני ישראל אות הוא לעלם
כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת
הארץ וציוס השביעי שבת וינפש").

ולבן איתא בגמרא (שבת ק"ח:) "כל
המשמר שבת כהלכתו אפילו
עוצד עצודה זרה כדור אנוש מוחלין לו,

שנאמר (ישעיה נו, צ) 'אשרי אנוש יעשה
זאת וגו' מחללו', אל תקרי 'מחללו' חלא
מחול לו". והיינו כיוון שהשבת היא
להפקיע ולעקור עצודה זרה, ולייחד
האמונה רק צהקב"ה, ולכן היא כפרה
על חטא ע"ז.

וקיי"ל (סנהדרין נח:) "עכו"ם ששבת חייב
מיתה שנאמר (לק' ח, כצ) 'ויום
ולילה לא ישבותו' ואמר מר אזהרה שלהן
זו היא מיתתן", והיינו שאף שלגוי אין
שייכות לרוצ מצוות התורה, צמצוות
השבת הרי הוא מוזהר שלא לקיימו. וכן
מצינו צמצוות הפסח וכמו שנאמר (שמות
יב, מג) "כל צן נכר לא יאכל צו" (וגם שם
מצינו שמתחייב מיתה ע"ז, וכמסופר
בגמרא (פסחים ג:) שהרגו את הגוי
שאכל פסח, ובמונחת חינוך (מנחה יד
או"צ) כתב שזהו מצד שמוזהר צלאו שלא
לאכול מן הפסח, ואזהרתן זו היא
מיתתן. אמנם דן שם שזהו רק לדעת
הבב"א (ל"ח קעה) שהאיסור הוא על הגוי

בעלמו שלא יאכל מן הפסח, אכל לדעת הרמב"ם (פ"ט מהל' קרבן פסח ה"ו) האיסור הוא על המאכל לגוי ולפ"ז נ"ע למה הרגוהו, יעו"ש מה שכתב צוה ובעוד אחרונים (קובץ שיעורים פסחים אות 1) שדנו בסיבת הריגת אותו גוי).

ויש לבאר מה שמצינו דווקא בשני מצוות אלו אזהרה לנכרי שלא יקיימם, כי כאמור מצוות השבת היא לחזק האמונה ולבטל עבודה זרה, וכן מצוות הפסח באה כנגד ע"ז, וכמו שהביא רש"י (שמות יב, 1) "שהיו שטופים צאלילים אמר להם 'משכו וקחו לכם', משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם לאן של מצוה".

והנה הגוי אף שמוזהר ג"כ על ע"ז, מ"מ אינו שייך לאמונת ה' בשלימות וצהירות, וזהו רק נחלת בני ישראל עם קרובו, ולכן הוא מופקע ביותר מקיום שני מצוות אלו, שבת ופסח, הצאות לבטל כל שמץ של אמונה זרה ולחזק ולהשריש צהירות וצתוקף אמונת אלוקי עולם.

שבת זו נקראת 'שבת צראשית' (מהרי"ל), ויש להצין העניין שנתייחד שם מיוחד לשבת זו, שלא מלאנו כן אלא בשבתות מיוחדות 'שבת תשובה' ו'שבת הגדול' וכיוצא בזה, ומה הדבר המיוחד שיש בשבת זו.

ושמעתי ממחור' אדמו"ר מרחמסטריווקא (שליט"א) [זצוק"ל]^א שאדרבה דין גרמא ששבת זו אין שום דבר מיוחד מלצד מה שהוא יום השבת. כי הנה כל השבתות מתחילת השנה ועד לכאן כולם יש איזו תוספת קדושה מיוחדת מלצד עלמו של יום השבת, צראש השנה שחל להיות בשבת אז יש בשבת ג"כ קדושת ר"ה. ואח"כ הוא שבת תשובה, שהיא מיוחדת לתשובה צהייתה מעשרת ימי תשובה, ובשבת שבתוך עשרת ימי תשובה יש ציותר את כח התשובה, כי כל שבת שייכת לתשובה וכדאיתא בפפדה"ק (סידורו של שבת השורש הראשון) הרמז לשבת"ת ר"ת ש'צת צ'ו ת'שוב, וממילא בשבת של ימי התשובה הוא מיוחד ציותר לתשובה. וציה"כ שחל בשבת אז יש בשבת ג"כ

א) רבינו שמע ממנו מאמר זה בעת הברית להרב דוב בעריש שליט"א בן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנערכה בערב שבת בראשית תשנ"ו, וחזר על כך בשבת (רבינו נשאר לשבות שבתו בירושלים).

קדושת יוה"כ. וכאשר חל השבת
 בארבעה ימים שצין יוה"כ לסוכות אז
 ג"כ יש בשבת קדושה מיוחדת מעניינינו
 של יום, כי גם ארבעה הימים שצין יוה"כ
 לסוכות אינם ימים רגילים (שער הכוונות
 עניין הסוכות דרוש ג). ואח"כ הוא השבת
 שבתוך חג הסוכות, או ציו"ט הראשון,
 או בשאר ימי החג כי גם בחוה"מ יש
 קדושת היו"ט. ובשמיני ענרת שחל להיות
 בשבת אז יש בשבת קדושת שמיני ענרת.

ונמצא שהשבת הראשונה בשנה שכל
 קדושתה היא רק מכת השבת,
 ואין בה שום קדושה אחרת, זהו בשבת
 בראשית, שכל מהות קדושתה היא מה
 שנאמר צפרשתנו 'ויצרך אלקים את יום
 השביעי ויקדש אתו כי זו שבת מכל
 מלאכתו אשר צרא אלקים לעשות', ולכן
 קוראים לשבת זו בשם מיוחד, להורות על
 דבר זה שהיא השבת הראשונה בשנה
 שכל קדושתה היא קדושת השב"ק.

דולה התבונה

שייכות סוף התורה לתחילתה -

כי תמיד יש מה להוסיף וללמוד בתורה

קידושא רבה, שב"ק פר' בראשית - מברכים וער"ח מר-חשוון תש"ע

בהרבה ספרים כתבו רמזים לנעוץ סוף התורה בתחילתה, שהמשך אחד להם, וכמו שנוהגים לקרוא תיכף בסיום התורה "לעיני כל ישראל" את תחילתה "בראשית ברא", הרי שיש להם שייכות ואולי כהדדי.

ובישמח ישראל (א"ג) כתב ביאור אחד בזה (בשם זקיניו הגה"ק רבי שרגא פייבל מגריצא זי"ע), כי העניין האמור בסוף התורה מדבר בניסים הנפלאים מתוך שידוד מערכות הטבע שעשה משה רבינו ע"ה בשליחות הקב"ה במצרים, וכמו שנאמר (דברים לז, יא-יז): "לכל האתת והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל". והתורה מתחילה במעשה בראשית (א, א) "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". כי התכלית והמטרה של האותות והמופתים ושידוד מערכות הטבע שעשה מרע"ה, היה כדי שיהיה 'לעיני כל ישראל' ויוחדר בלבם היטב האמונה בכך ש'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ', "שהבורא ברוך הוא קדמון לכל העולם והוא יחיד ומיוחד ואין עוד מלבדו".

ועניין זה מבואר בדברי הרמב"ן (דברים ה, טו) בטעם מה שאומרים בקידוש של שבת "זכר ליציאת מצרים" והוא תמוה, דתינח מה שהשבת הוא 'זכר למעשה בראשית' שבו שבת א-ל מכל מלאכתו, אבל איזה זכר יש בשבת ליציאת מצרים. ומבאר

הרמב"ן שהיות שבעת יצי"מ ראו שהקב"ה הוא הבורא ומנהיג את כל הברואים, כי שידוד המערכות ושינוי הטבע לגמרי ייתכן רק בידי בורא שמים וארץ, נמצא שע"י נסי יצי"מ נתחזק ונתאמת האמונה במעשה בראשית, וא"כ בשבת שבאה לחזק את האמונה במעשה בראשית, צריך ג"כ את זיכרון יצי"מ. והן הן דברי הישמח ישראל, שכל האותות והמופתים שעשה משה לעיני בני ישראל, הם הביאו לאמונה ש'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ'.

ובאופן אחר מובא כמ"פ בישמח ישראל (שם, וצאו"ס) על פי מה שאומרים ב'רשות לחתן בראשית' "על זאת מתכיפין התחלה להשלמה בתדירה, עד שלא ירגל בעם זו לשקרה", ובנוסח אחר איתא "שד שלא ירגל בעם זו לשקרה", והפירוש הפשוט הוא שאם יסיימו ולא יתחילו יבוא ה'שד' הוא השטן ויקטרג שבנ"י כבר סיימו התורה ואין רוצים כבר ללמוד, ולכן מתחילים שוב כדי שלא יהא לו פתחון פה כזה.

אבל באמת יש בזה עוד מכוון, כי הלא "הוא שטן הוא יצר הרע" (צ"צ טו.), והוא "יורד ומתעה ועולה ומרגיז" (שם), ובא בתחילה אל האדם לפתותו שיחשוב כאילו שכבר סיים את התורה והשיגה לעומקה עד שאין צריך כבר ללומדה שוב (ואז אח"כ עולה ומשטין לקטרג לפני הקב"ה ע"ז שבנ"י אינם רוצים להתחיל שוב את התורה).

ובאמת דבר זה הוא טעות גדול, כי אף פעם אין גומרים את התורה, ותמיד כל כמה שכבר למדו יש עוד עומק בתורה שעדיין לא השיגו, ולכן צריך תמיד להתחיל עוד פעם. וכמו שכתב רבינו יונה בפירושו לאבות על דברי המשנה (ה, ט) "איזהו חכם הלומד מכל אדם", כי עיקר החכמה הוא בקשת החכמה, ובזה שלומד מכל אדם אף שאינו אדם גדול וחשוב הרי הוא מורה בכך שהוא מבקש חכמה, ולו יקרא חכם באמת.

וזהו 'לכך מתכיפים התחלה להשלמה בתדירה עד שלא ירגל בעם זו לשקרה', שלא ירגיל את האדם ויפתהו בשקר זה כאילו כבר סיים ואין לו שוב מה להשיג בתורה. וזהו ג"כ השייכות בין סוף התורה לתחילתה - 'ולכל האותות והמופתים ולכל היד החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל', היינו גם אחר שכבר השיגו כל מה שעשה

משה וכל המצוות כולם, עדיין לא השיגו הכל, ויש עוד להעמיק ולהרחיב וצריך להתחיל מחדש 'בראשית ברא'.

ויש להוסיף בזה נופך, דהנה שנינו במשנה באבות (ג, יז) "אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה", ותמוה, דא"כ לא משכחת לה לא חכמה ולא יראה, שהרי אי אפשר להשיג חכמה כיון שצריך קודם יראה, ויראה א"א להשיג כי עדיין אין לו חכמה וחוזר חלילה, ופירשו המפרשים שמדרגות מדרגות הן, קודם יש להתחיל ביראה לפי דרגתו ואחר כך משיגים קצת חכמה ועי"ז זוכים להשגה של יראה פנימית יותר ואח"כ משיג יותר חכמה וכן הלאה.

והתחלת התורה מורה על יראה, כי על ידי שמאמינים ומשיגים שהקב"ה בורא שמים וארץ עי"ז זוכים ליראה, וכמו שנאמר בפרשת היראה (דברים י, יג) "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך", וכטעם לדבר נאמר שם (פסוק יד) "הן לה' אלקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה" וגו', הרי שהאמונה במעשה בראשית מביאה ליראה, וע"י שמתחילים בבראשית וכל הענין זוכים ליראה, ועי"ז יכול להשיג קצת שאר התורה שכולה מלאה חכמה, ועי"ז שוב מתחילים מחדש 'בראשית ברא' וזוכים לגילוי מחודש ולהשגה עמוקה יותר במעשה בראשית וממילא ביראה, ושוב זוכים לחכמה, וחוזר חלילה עד אין סוף, בכל שנה ושנה, וזהו ש'מתכיפים התחלה להשלמה בתדירה'.

ספר בראשית מלא בפרטים מתרי"ג מצוות התורה

סעודת רעוא דרעוין, שב"ק פר' בראשית - מברכים וער"ח מר-חשוון תש"ע

ברש"י בתחילת הפרשה הביא מדברי חז"ל (מנמומא יטן, יא): "אמר רבי יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החדש הזה לכם' (שמות יב, ג), שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח ב'בראשית', משום 'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים' (מסלס קיא, ו), שאם יאמרו אומות העולם לישראל, ליסטים אתם

שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נמלה מהם ונתנה לנו".

וב"ק אאזמו"ר זצוק"ל היה רגיל לחזור על תמיהת הרמב"ן בדברי חז"ל אלו, שהרי באמת צורך גדול הוא להתחיל התורה ב'בראשית ברא אלקים', כי הוא שורש האמונה, ושאינו מאמין בזה וחושב שהעולם קדמון, הוא כופר בעיקר ואין לו תורה כלל. - והיה אאזמו"ר זצוק"ל מטעים בלשון קדשו קושיית הרמב"ן, שהלא כל התורה היא מצוות אשר יעשה אותם האדם, ואזהרות ממעשים אשר לא ייעשו, והנה אם אין האדם יודע שהמצווה הוא מלך מלכי המלכים בורא ומנהיג לכל הברואים, הרי לא יקבל עליו עול מצוותיו, ורק אחר שיוודעים שהקב"ה הוא שברא כל העולם בששת ימים והוא הקונה שמים וארץ, אז מקיימים את התורה והמצוות, וא"כ מאי מקשינן שלא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, הלא צורך גדול יש לקיום כל התורה להתחיל מבראשית ברא.

ומבאר הרמב"ן את הקושיא, כי הנה מעשה בראשית הוא סוד עמוק אינו מוכן מן המקראות, ולא ייודע על בוריו אלא מפי הקבלה עד משה רבינו מפי הגבורה, ויודעיו חייבים להסתירו, ולכן אין צורך להתחיל התורה במעשה בראשית, וכל שאר המעשים המובאים בתורה בהמשך, כי מן התורה לבד ממילא אינם מובנים כל העניינים הללו, ויספיק להמון העם כמה שנאמר בעשרת הדברות (שמות כ, יא) "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בהם", וכל העניינים העמוקים הנרמזים כאן יתקבלו רק איש מפי איש, ליחיד סגולה. ויעו"ש איך שפירש ג"כ היישוב 'כח מעשיו הגיד לעמו' על פי דרכו.

ואאזמו"ר זצוק"ל היה מיישב קושיית הרמב"ן, בהקדם שהנה שני חלקים יש באמונת ה', האחד הוא האמונה במעשה בראשית, שהקב"ה ברא את כל העולם, והשני האמונה בהנהגת ה' ובהשגחתו, שזה לומדים מנסי יציאת מצרים, שהקב"ה הוציאנו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה ובאותות ובמופתים וככל פרטי הנסים האמורים בפרשיות יצי"מ. והנה האמונה במעשה בראשית היא שייכת גם אצל אומות העולם

שגם הם בכלל הבריאה, משא"כ יצי"מ לא היה אלא לישראל, וממילא אמונה זו שייכת רק אצל בני"י, וכדאיתא בפפרים בטעם מה שנאמר בעשרת הדברות (שמות כ, 3) "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מכית עבדים", ולא נאמר 'אנכי ה"א אשר בראתי שמים וארץ', כי בריאת שמים וארץ הוא גם לאוה"ע, וזה אינו טעם מספיק לכך שהוא 'אלקיך' - לישראל דייקא, משא"כ יצי"מ שהיה רק לבני"י.

וזהו שהקשה ר' יצחק ש'לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החדש הזה לכם', היינו עניין יציאת מצרים, שהוא חלק האמונה ששייך רק לבני"י, 'ומה טעם פתח ב'בראשית', שהוא חלק האמונה ששייך גם לאוה"ע.

וזימנין היה מסיים בה לבאר התירוץ 'משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים', היינו שגם אצל בני"י שייכת האמונה במעשה בראשית, ואצל בני"י יש בזה הבנה ואמונה מיוחדת ואינה כלל בבחינת האמונה ששייכת באוה"ע, עכתדה"ק. ועוד לאלוק מילין בזה, ונקדים מה שיש להקשות עוד כמה דקדוקים בדברי המדרש, שהנה המובן הפשוט בקושיית ר' יצחק הוא שהרי התורה היא ספר הלכות ודינים חוקים ותורות, ומה שייך בה סיפורים ועניינים שאינם הוראות ומצוות, וא"כ צ"ב שהרי גם לאחר שמיישב 'משום כח מעשיו הגיד לעמו' וכו', הרי זה מיישב את הצורך בכתיבת פרשת בראשית בתורה, אבל מה צורך יש בכל הפרשיות הבאות שאין נלמד מהם מצוות והלכות. עוד צריך להבין דכיוון שהבין בקושייתו שאין מקום בתורה רק למצוות והלכות ותו לא, א"כ מה בכך שיש איזה צורך בפר' בראשית, סוף סוף הלא אין זה דבר הנוגע להלכה ולמעשה ועדיין הקושיא במקומה עומדת.

וביותר צ"ב, שהרי אף שמצוות יש רק תרי"ג וכמו שדרשו בגמרא (מכות כג): מדכתיב (דברים לג, 7) "תורה צוה לנו משה", תור"ה גימטריא תרי"א, ו"אנכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה שמענו. אבל יש בזה פרטים עד אין סוף כמו שכתוב (מהליס קיט, לו) "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד", כי אף שמנין המצוות יש לו קץ אבל הפרטים המסתעפים מן המצוות אין להם תכלה וסוף, וכמו שהאריך רבינו בחיי בהקדמתו לתורה. וא"כ הגם שלא נזכרו בספר בראשית מצוות ממש ממנין התרי"ג,

אבל נזכרו בו הרבה פרטים השייכים למצוות, כגון מידת הכנסת אורחים אצל אברהם שהיא חלק ממצוות "והלכת בדרכיו" (דברים כח, ט), וכן "זריזין מקדימין למצוות" (פסמיס ד. שגלמד ג"כ מאברהם, וכן בכל ספר בראשית יש הרבה פרטים מתרי"ג מצוות, וא"כ מה הקושיא שלא היה צורך בכל ספר בראשית בתורה ולא היה צריך להתחיל התורה אלא מ'החודש הזה לכם' שהיא אמנם מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, אבל הרי יש הרבה פרטים בספר בראשית הנצרכים לקיום תרי"ג מצוות.

עוד יש לדקדק במה שתירץ 'משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל, ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו', דמה תשובה היא זו לאוה"ע, וכי הם יקבלו זאת שכיון שבתורה כתוב שכל הארץ של הקב"ה היא ממילא אינם לסטים, וכי איכפת להם לאוה"ע מה שאמור בתורה. גם קשה שכיוון שהקב"ה נתן להם את הארץ איך יכול לחתה מהם, וכי הנותן מתנה לחבירו יכול לקחתה ממנה כיוון שהולך בדרך רעה. ומהדקדוקים האלה נראה שצריך לומר, וכבר כתבו המפרשים יסוד זה, דבאמת אין זו תשובה לאוה"ע, כי אכן אוה"ע לא יקבלו תשובה כזו, רק הקב"ה כתב פרשה זו כדי שאנחנו בני"י עמו נדע שכל הארץ של הקב"ה הוא, ואפילו כשהוא נותנה למאן דהוא אין זה נחשב כמתנה, רק שיש להם רשות לישב בה, אך אם יעשו רע יגרשם ממנו, ואין זה אלא מוסר השכל לישראל שידעו לא לעשות רע כדי שלא יגרשם מהארץ, והוא באמת מקראות שלמים ומפורשים בתורה, "ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם" (ויקרא יח, כח), "ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם ולא תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה" (שם כ, כג), וכן בפרשת ואתחנן (ד, כה-כו) "כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני ה' אלקיך להכעיסו, העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה" וגו'.

וא"כ אפשר לומר לפי זה, דאין כוונת רש"י בתירוץ זה לומר שפרשה זו נצרכת לומר דבר מה, רק כיון שהקשה שאין מקום בתורה לשאר עניינים אלא למצוות והלכות, וא"כ לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החודש הזה לכם', ע"ז מתרץ דגם בספר בראשית שאינו ממש מצוות, אבל אפשר ללמוד מזה כל מיני פרטים במצוות והדרכות ומוסרים, וע"ז נתן דוגמא מפסוק זה, שפסוק זה נצרך כדי שבנ"י ידעו שאין הארץ שלהם, רק הקב"ה נתן להם רשות וזכות לישב בה, ואם יקלקלו יצאו ממנה, וה"ה בכל ספר בראשית יש בו הדרכות ופרטים מהמצוות כמו ענין הכנסת אורחים וזריזות במצוות כמו שנתבאר לעיל וכן עוד ועוד שאר מצוות ועניינים, ולכן אי אפשר להקשות לא היה צריך להתחיל התורה אלא מ'החודש הזה לכם', כי גם עד שם יש דברים רבים שהם לימודים במצוות ומעשים טובים ועבודת ה'.

וא"כ מובן ממילא דלא קשה כלל קושיית הרמב"ן - שהקשה דהלא בוודאי הוצרך למיכתב שהוא יסוד האמונה, כי זה באמת התירוץ, אלא שבקושיא קס"ד שאין מקום בתורה רק לתרי"ג מצוות מעשיות ותו לא, וע"ז התירוץ שהנחה זו בטעות יסודה, כי גם כשלא כתוב התרי"ג מצוות כתוב יסודות גדולים כגון מ"ש רש"י 'כל הארץ של הקב"ה הוא' וכו' וכמו שנתבאר הכוונה שבני ישראל יקחו מוסר למו שאין הארץ בידם אלא פקדון כי כל הארץ של הקב"ה היא, וכן מה שמעשה בראשית הוא יסוד האמונה וכמ"ש הרמב"ן.

ועתה שאנו קוראים הפרשה 'בראשית ברא אלקים' הזמן גרמא להתחזק ביסוד זה, לידע שכל הארץ של הקב"ה הוא, ואף שזכינו ואנו דרים בארץ ישראל, אבל הרי סוף סוף לא שלנו היא הארץ, והרי אנו נמצאים בגלות, וממילא צריכים אנו להתחזק לשמור התורה והמצוות, שרק בזכותם יש לנו זכות קיום בארץ ברצות השי"ת, ויהא רעוא שיעזור השי"ת ונזכה שיהא לנו קנין בארץ ישראל בביאת גוא"צ במהרה בימינו.

